

Mostanában sok szó esik a politechnikai oktatásról, a természettudományos képzésről és továbbképzésről. Hogyan látja ezt Öveges József, aki egyik fő mozgatója a politechnikai képzés ügyének?

Kissé elfogódottan csöngettem be Öveges József Kossuth-díjas tudósunk budai lakásába. Sokat hallottam róla, olvastam is munkáiból egyet-mást. Amikor telefonon felkértem, hogy mondja el a Magyar Nemzet olvasóinak, mi újság a Politechnikai Intézet körül, készséggel vállalta.

Dolgozószobájában szinte minden falfelületet elborítanak a képek, az egyik falon könyvespolc húzódik végig, rajta magyar, német és angol nyelvű szakönyvek, szaklapok. Íróasztalán is rengeteg könyv sorakozik példás rendben.

— Hát bizony — kezdi elgondolkozva — a mai ifjúságunk sejtelve sincs róla, mit köszönhet az utóbbi száz év tudományának és technikájának. És még mi mindent hozhat a fejlődés! Erre csak akkor jöhet rá, ha a közműveltség nem lesz ennyire egyoldalú, nem csupán az irodalom és a művészet felé irányul, hanem ugyanolyan mértékben a természettudományok felé is. Mert ha például valaki nem tudja, ki volt Goethe, vagy pedig Dantont összetéveszti Dantéval, azt műveletlennek tartják. De ha valaki azt nem tudja, hogyan keletkezik az elektromos áram és miért fontos hazánknak — az ma még nem szegény. Az állatokat — még a legegzenyebbeket is — megtalálhatja az érdeklődő az *Allatkertben*. De például egy egy kerszformátort, vagy színképelemzőt, hiába szeretne működés közben látni, úgy hogy alapelvét is megértse, nem lehet. Nincs hol. Az annyira fontos természettudományos világnézetet sehol sem tudja tapasztalatilag megalapozni, mert ilyen intézményünk nincs.

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző: *Szirmai Marianne*

Osztályozás

373:62

Milyen lesz a „tudományos varieté”

1959

Magyar Nemzet

1959. I. 8.

For

és a Politechnikai Intézet Beszélgetés Öveges József Kossuth-díjas fizikussal

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Hangyaboly szivárványszínű mezőben

— Tíz éve szeretnénk létrehozni egy természettudományos intézményt, természeti jelenségeket, kísérleteket bemutató termet nemcsak az ifjúság, hanem az egész nép számára, mert erre igen nagy szükség van... Mondja kérem — teszi fel a kérdést — látta-e már a *Brown-féle mozgást*, amely természettudományos világnézetünk alapját képezi, az anyag legkisebb részecskéinek örökös mozgását szemlélteti? Filozófusaink sokat írnak róla, de látták-e már valaha? Magának én most megmutatom.

Bé kell vallanom, hogy persze, én sem láttam sohasem. Mikroszkópot és kis üveglapot vesz elő. Egy üveglapon pici festéket old fel csepp vízben és a lapocskát a mikroszkópba helyezi.

— Először csak kismagyarással, körülbelül hatszázszorosban mutatom. Szemlélje meg.

Belenézek a mikroszkópba: apró fekete pontok mozgását látom.

— Nézzük most erősebb nagyításban — mondja és csavarogtatja a mikroszkópot.

Valóban: mintha hangyaboly nyüzsgő szivárványszínű mezőben.

Gombnyomásra működő gépek

— Látja, kérem, ez az anyag örökös mozgása. Olyan jelenség, amely mindenkit érdekel és amelyet mindenki szívesen eljönne megnézni. Ilyen és ehhez hasonló jelenségeket szeretnénk bemutatni a Politechnikai Intézetben. Ez nem technikai múzeum lenne, ahol a gyűjtemények csupán a szakembereknek érdekesek. Mi a széles néprétegeknek szeretnénk bemutatni a legfontosabb fizikai, kémiai, biológiai alapjelenségeket, eszközöket, törvényszerűségeket és berendezéseket, és ezek alkalmazását a termelésben, automatikus összeállításokon, *gombnyomásra*, a legegyszerűbbtől kiindulva az összetettebbekig. Ennek igen nagy a jelentősége: felkelti az érdeklődést a hozzá fűződő szakirodalom iránt, ifjúságunk figyelmét komolyabb irányba terelné, elvonná a kevésbé hasznos szórakozásoktól. Az érdeklődő ifjúságra egyébként nagy szerep vár az intézetben: soraiból kerülne ki az »országolató«. Betanítjuk őket a gépek, az eszközök kezelésére, működésük elmagyarázására. Heti két-háromórás »műszakban« fél év alatt szolgálat teljesítenének minden készülék mellett és megismernek azokat. Ez lenne az igazi politechnikai oktatás! Nyugdíjas

szaktanárok is szívesen részt vállalnának az intézet munkájából, hogy tapasztalataik és tudásuk legjavát itt a nép elé tárják.

Mi a kísérleti híradó?

— Tervezünk az intézetben »kísérleti híradót«, amelynek keretében a tudomány és a technika, a termelés újdonságait, érdekességeit mutatnánk be egyórára változatos műsorunkban, az illető szakterület országos nevű képviselőinek előadásában. *En ezt tréfásan tudományos varietének hívom.* Programját éppúgy közölnék a lapok, mint a színházak és mozók műsorát. Meggyőződésem, hogy látogatottsága legalább akkora lenne, mint a színházak kasszadarabjainak. A kísérleti híradónak a közművelés emelésére irányuló hatását — azt hiszem — nem szükséges külön kiemelnem. Működnie egy mozi is, ahol ismeretterjesztő filmeket adnánk. Az intézet látogatóinak természetesen díjtalan a belépés. További álmaink egy olyan könyvtár lenne, ahol az olvasók bürokráciamentesen hozzájuthatnának az ismeretterjesztő könyvekhez és folyóiratokhoz.

— Rengeteg levelet kapok, amelyeknek írói természettudományos kérdésekre kérnek választ. Fontos szerep jutna az intézetnek a tanácsadásban ilyen jellegű kérdéseknél.

Személy

Helyszám

A Mátyás-templom az oszcilloszkóp ernyőjén

— Azt hiszem — szólok közbe —, hogy mindenki belátja ennek az érdekes intézménynek a fontosságát. *Miért van az, hogy még mindig csupán szép terv a Politechnikai Intézet létrehozása?*

— Az alapvető nehézség az, hogy nincs erre a célra helyiségünk. Az eszme mindenütt lelkes visszhangra talált. Több nagy gyárunk felajánlotta támogatását és segítségükkel csodálatos dolgokat lehetne megvalósítani. *Még radarkészülékünk is lenne*, ezt is ígérték. Képzelve csak el, micsoda élmény lenne, ha a látogató beirányozná, mondjuk, a Mátyás-templom tornyát, megnyomná a gombot és az oszcilloszkóp ernyőjén megjelenő két fényfolyó közötti osztályozatról leolvashatná a távolságot. Rendelkezésünkre áll — erre a célra zárva is van — a megszünt Pedagógiai Főiskola fizikai szertára. Ezzel az alappal máris megkezdhetnénk a készülékek felállításának munkáját. Persze, ábrák és egyszerű szövegek magyaráznák a jelenségeket, a készülékek működését. Helyiségünk azonban, sajnos, nincs. Pedig nagyon szerény igényekkel már ezer négyzetméter alapterületen elkezdhetnénk, itt is fel lehetne állítani

vagy háromszáz automatikusan működő készüléket. Képzelve csak el, ha egy készülék előtt csupán egy percet töltené is a látogató, akkor is öt teljes órát tartana, amíg valamennyit végignézi. *Az intézetnek a város központjában, könnyen hozzáférhető helyen kell lennie, hiszen tömeges látogatottságra számíthat az ottilévő felelhetetlenül érdekes és tanulságos készülékek révén.* A beléptídi nem kerülne többre, mint a legolcsóbb mozijegy, mégis fedezni tudnánk belőle az egész évi költségvetést.

— Van valami elképzelése professzor úrnak, hol lenne alkalmas hely az intézet számára?

— Igen. *A Hazafias Népfront programjában második helyen áll a Politechnikai Intézet létrehozása.* A SZOT és a MTE SZ is szeretné, ha az intézet elindulna a megvalósulás útján, mégpedig nevéhez méltóan, a *Technika Házában*. Itt esetleg kaphatnánk 250 négyzetméter területet, de nem valószínű, hogy bővítésre alkalom lehet. *Nyílt, tágas hely kell*, ahol nemcsak felállíthatjuk meszelátóinkat, távolságmérőinket, hanem valóban használhatjuk is azokat. Én kiszemeltem egy üres telket, amely igen alkalmas lenne: *az Úllői út és a Köztelek utca sarkán*. Központi fekvésű és a további fejlesztéshez is megvan a terület.

Az elgondolás, a terv nagyszerű, kidolgozott. Most már valóban csak az van hátra, hogy méltó helyet kapjon ez az intézmény, amelyre nagy szerep vár népünk természettudományos nevelésében.

Szirmai Marianne